

Jak w turystyce stosować zasady zrównoważonego rozwoju

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Jak w turystyce stosować zasady zrównoważonego rozwoju

Źródło: dostępny w internecie: pxhere.com, domena publiczna.

Zastanów się, jak Twoim zdaniem najlepiej wypoczywać – na górskim szlaku czy na hotelowej plaży? W jaki sposób przemieszczać się w terenie – samochodem, rowerem czy pieszo? Co zjesz, gdy zgłodniejesz – fast food czy danie kuchni regionalnej? Gdzie najlepiej przenocować – w domu wczasowym z mnóstwem gości czy w gospodarstwie agroturystycznym? Odpowiedzi pozwolą Ci stwierdzić, czy jesteś zwolennikiem twardej turystyki masowej czy turystyki zrównoważonej. Ta pierwsza oferuje zunifikowane formy wypoczynku odbywającego się zwykle kosztem środowiska przyrodniczego, lokalnych społeczności i gospodarki, ta druga daje im szansę na przetrwanie.

Twoje cele

- Określisz zagrożenia związane z turystyką dla środowiska przyrodniczego, społeczeństwa i gospodarki.
- Poznasz zasady rozwoju zrównoważonego w turystyce.
- Scharakteryzujesz zasady, którymi kieruje się turystyka zrównoważona.
- Określisz różnice między turystyką zrównoważoną a innymi rodzajami turystyki.

Przeczytaj

Turystyka, zwłaszcza masowa, jest przyczyną wielu zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, co wynika z faktu, że jest zorientowana głównie na zysk ekonomiczny. Paradoksalnie będąc ściśle zależna od środowiska przyrodniczego, równocześnie powoduje jego przekształcenia, a nawet degradację. Jej skala zależy przede wszystkim od form podróży i wypoczynku oraz liczby turystów. Udział turystyki w degradacji środowiska przyrodniczego na świecie jest szacowany na 5–7%. W porównaniu z przemysłem (40%) czy rolnictwem (15%) jest to zapewne niewiele, ale trzeba zwrócić uwagę na to, że ruch turystyczny nie jest równomiernie rozłożony w czasie i przestrzeni. Koncentruje się na stosunkowo niewielkich obszarach w kilkumiesięcznym sezonie wakacyjnym, co sprawia, że lokalnie presja z nim związana może dorównywać innym oddziaływaniom. Liczba turystów na świecie przekracza obecnie już 1,2 mld i wykazuje tendencję wzrostową, a sektor turystyczny należy do najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki światowej.

Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego ze strony turystyki polegają m.in. na:

- zanieczyszczeniu wód wskutek odprowadzania ścieków bytowych; ich objętość rośnie w sezonie turystycznym w związku ze wzrostem liczby turystów,
- nadmiernym wykorzystaniu zasobów wodnych dla potrzeb obiektów hotelowych, basenów, pól golfowych itp.,
- dużej produkcji odpadów, zwłaszcza organicznych, wywołanej pobytem turystów oraz eksploatacją obiektów i urządzeń turystycznych,
- zanieczyszczeniu powietrza wywołanego emisją pyłową i gazową tlenków azotu, siarki czy dwutlenku węgla, głównie ze źródeł komunikacyjnych,
- ogromnym zużyciu energii, które jest szczególnie duże w przypadku obiektów o wysokim standardzie; szacuje się, że turysta zatrzymujący się w hotelu zużywa ok. 30% energii więcej niż stały mieszkaniec,
- erozji gleby i niszczeniu runa leśnego wskutek wydeptywania, turystyki narciarskiej, funkcjonowania obozowisk, intensywnego ruchu na szlakach turystycznych itp.,
- płoszeniu i zabijaniu zwierząt oraz nasileniu procesów ich [synantropizacji](#); szczególnie negatywne znaczenie ma hałas emitowany przez samochody, motocykle, łodzie motorowe, skutery śnieżne czy wodne, rozwój sieci transportowej przecinającej szlaki migracji, odpady żywnościowe stające się pokarmem zwierząt,
- zmianach różnorodności biologicznej na skutek niszczenia siedlisk i gatunków oraz wprowadzania gatunków inwazyjnych, wypierania gatunków rodzimych,
- zmianach siedlisk i roślin wodnych (niepokojenie ptaków i innych zwierząt powodowane przez różne formy sportów wodnych, m.in. żeglarstwo, narciarstwo wodne, spływy kajakowe itp.),
- zmianach krajobrazu wskutek budowy hoteli, obiektów gastronomicznych, ośrodków wypoczynkowych i infrastruktury drogowej,

- wylesianiu i niszczeniu powierzchni terenu na skutek zajmowania obszaru pod budowę infrastruktury turystycznej (obiektów noclegowych, tras narciarskich itp.),
- przekształcanie linii brzegowej wskutek budowy przystani i falochronów.

Więcej informacji na temat zagrożeń związanych z rozwojem turystyki znajdziesz w e-materiale „[Wpływ turystyki na środowisko geograficzne](#)”.

Presja turystyki na środowisko staje się coraz bardziej widoczna, ale zarówno wśród turystów, organizatorów turystyki, jak i inwestorów rośnie świadomość zagrożeń. Przyczynia się to do coraz szerszego wdrażania koncepcji rozwoju zrównoważonego w turystyce i upowszechniania turystyki zrównoważonej.

Hotel w Karpaczu tworzący kontrast z górskim krajobrazem

Źródło: Fotopolska.eu, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Rozwój zrównoważony w turystyce

Zrównoważona turystyka polega na takim sposobie zarządzania, aby potrzeby ekonomiczne, społeczne i estetyczne były realizowane i spełnione przy jednoczesnym zachowaniu procesów przyrodniczych, różnorodności biologicznej oraz integralności kulturowej i ekonomicznej regionu. Jej głównym celem jest uzyskanie ekonomicznych i społecznych korzyści z rozwoju turystyki przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnych oddziaływań na środowisko naturalne, historyczne, kulturowe lub społeczne oraz rozwój gospodarczy regionu.

Ten rodzaj turystyki powinien spełniać zarówno potrzeby turystów, jak i mieszkańców obszarów turystycznych destynacji i jednocześnie wspierać możliwości rozwoju regionów turystycznych w przyszłości. Można to osiągnąć poprzez zachowanie odpowiedniej

równowagi między tymi trzema czynnikami, co pozwala na zapewnienie ich zrównoważonego rozwoju w perspektywie długookresowej. Służą temu m.in.:

- długookresowe, skuteczne działania gospodarcze, przynoszące społeczno-ekonomiczne korzyści wszystkim stronom; należy do nich m.in.: stabilność zatrudnienia, szerokie i zróżnicowane możliwości zarobkowania, usługi społeczne dostępne dla społeczności przyjmujących, przyczyniające się do zmniejszenia ubóstwa w regionie; rozwój turystyki powinien być więc ściśle zintegrowany z miejscowym rozwojem gospodarczym oraz być korzystny etycznie, społecznie i ekonomicznie dla miejscowej ludności,
- poszanowanie społeczności lokalnych, ich **kulturowego dziedzictwa**, tradycji, obyczajowości, a także budowanie międzykulturowego zrozumienia i tolerancji; miejscowa ludność powinna przy tym partycypować we wszystkich przedsięwzięciach związanych z turystyką, realizowanych na zamieszkanym przez nią terenie, a oferta turystyczna powinna obejmować niewielkie obiekty o cechach regionalnych, dostosowane skalą do otoczenia,
- optymalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i dostosowanie rozwoju turystyki do ich rodzaju i jakości, zapobiegając degradacji i chroniąc przy tym podstawowe procesy przyrodnicze, **dziedzictwo przyrodnicze** i różnorodność biologiczną; jest to szczególnie ważne, ponieważ zasoby przyrodnicze są kluczowym czynnikiem rozwoju turystyki.

Zasady **rozwoju zrównoważonego** w turystyce mogą być wdrażane m.in. przez następujące działania:

- wyeliminowanie form zachowań turystyczno-rekreacyjnych uciążliwych dla środowiska przyrodniczego i społeczności lokalnych,
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń poprzez stosowanie oszczędnej gospodarki energetycznej w obiektach noclegowych (np. ogrzewanie gazowe zamiast spalania paliw kopalnych, stosowanie energooszczędnych żarówek lub instalacji, wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii, wprowadzanie systemów ogrzewania wody energią słoneczną, wyłączanie klimatyzacji w wolnych pokojach itp.),
- oszczędne gospodarowanie zasobami wody, wprowadzanie instalacji uzdatniania wody i oczyszczania ścieków,
- zmniejszanie ilości odpadów, ich segregacja i ponowne wykorzystywanie,
- stosowanie biodegradowalnych środków czyszczących i niewykorzystywanie jednorazowych materiałów (np. opakowań, nakryć stołowych, pojemników itp.),
- skanalizowanie ruchu turystycznego wzdłuż wyznaczonych szlaków,
- dbałość o dobrostan zwierząt poprzez wyznaczanie stref ciszy,
- budowa obiektów turystycznych o niewielkiej kubaturze i cechach regionalnych, wpisujących się w miejscowy krajobraz,
- organizacja transportu zbiorowego i komunikacji alternatywnej (rowery, pojazdy konne),

- promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego,
- ograniczenia wstępu na obszary o najcenniejszych walorach przyrodniczych i krajobrazowych,
- zatrudnianie w usługach turystycznych mieszkańców regionu,
- oparcie rozwoju turystyki na miejscowych zasobach (ludzkich, surowcowych).

Wymienione powyżej elementy wskazują, że proces zarządzania turystyką zrównoważoną ma charakter całościowy (holistyczny), co oznacza, że jest zintegrowany z rozwojem innych dziedzin gospodarki w regionie (rolnictwem, leśnictwem, gospodarką komunalną, transportem i komunikacją itp.) oraz indywidualną działalnością gospodarczą i życiem mieszkańców.

Słownik

dziedzictwo kulturowe

zasób elementów materialnych i niematerialnych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, które są dziedziczone po minionych pokoleniach; dziedzictwo kulturowe obejmuje kulturę materialną (np. budynki, pomniki, krajobrazy, książki, dzieła sztuki i artefakty), kulturę niematerialną (np. folklor, tradycję, język i wiedzę) oraz dziedzictwo naturalne (np. krajobrazy o znaczeniu kulturowym)

dziedzictwo przyrodnicze

obiekty i obszary o wybitnych walorach estetycznych, które są reprezentatywnymi przykładami ważnych procesów ekologicznych i biologicznych oraz ważnych etapów w dziejach Ziemi

rozwój zrównoważony

rozwój społeczno-ekonomiczny polegający na zaspokajaniu ich potrzeb w taki sposób, aby nie zmniejszać możliwości zaspokajania potrzeb przyszłym pokoleniom

turystyka łagodna

jedna z form turystyki alternatywnej, charakteryzująca się minimalizacją negatywnego wpływu na środowisko naturalne; jest przeciwieństwem twardej, czasem utożsamianej z turystyką masową, powodującą szkody ekologiczne

synantropizacja

proces przystosowania gatunków (zarówno roślin, jak i zwierząt) do warunków stworzonych przez działalność człowieka, stanowiącą w danym miejscu główny czynnik środowiskotwórczy

Źródło: [Encyklopedia PWN](#)

Grafika interaktywna

Grafika przedstawia korzyści płynące z rozwoju turystyki zrównoważonej dla środowiska przyrodniczego, gospodarki, lokalnych społeczności i turystów. Przeanalizuj grafikę, a następnie wykonaj polecenia.

Polecenie 1

Określ, na czym polega zrównoważenie korzyści płynących dla regionu turystycznego z rozwoju turystyki zrównoważonej.

Polecenie 2

Wskaż w Polsce i na świecie regiony, w których rozwija się turystyka zrównoważona. Odpowiedź uzasadnij.

Turystyka zrównoważona

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Audiobook

Polecenie 1

Opisz, na czym polega zrównoważony rozwój w turystyce.

Zrównoważony rozwój w turystyce

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Ewa Malinowska

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Jak w turystyce stosować zasady zrównoważonego rozwoju

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

XIII. Człowiek a środowisko geograficzne – konflikty interesów: wpływ działalności człowieka na atmosferę na przykładzie smogu, inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne, rolnictwa, górnictwa i turystyki na środowisko geograficzne, transportu na warunki życia i degradację środowiska przyrodniczego, zagospodarowania miast i wsi na krajobraz kulturowy, konflikt interesów człowiek – środowisko, procesy rewitalizacji i działania proekologiczne.

Uczeń:

5) analizuje wpływ dynamicznego rozwoju turystyki na środowisko geograficzne oraz podaje możliwości stosowania w turystyce zasad zrównoważonego rozwoju.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój,
- omawia zasady zrównoważonego rozwoju w turystyce,
- określa zagrożenia związane z turystyką dla środowiska przyrodniczego, społeczeństwa i gospodarki.

Strategie nauczania: asocjacyjna

Metody i techniki nauczania: blended learning, IBSE, dyskusja, mapa myśli

Formy pracy: praca indywidualna, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny, zeszyt

Materiały pomocnicze

Kapera I., *Rozwój zrównoważony turystyki. Problemy przyrodnicze, społeczne i gospodarcze na przykładzie Polski*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2018.

Krupa J., *Działania proekologiczne w turystyce szansą na jej rozwój*, „Zeszyty Naukowe. Turystyka i Rekreacja” 2014, nr 1 (13), s. 5–23.

Wybrane aspekty realizacji zasady równoważonego rozwoju samorządu terytorialnego, M. Sitek, P.B. Zientarski (red.), Kancelaria Senatu, Warszawa 2019.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Wprowadzenie do tematyki zajęć. Pogadanka w interakcji z uczniami na temat rozwoju zrównoważonego – uczniowie wyjaśniają pojęcie, wymieniają zasady rozwoju zrównoważonego.
- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- We wspólnej dyskusji uczniowie wymieniają zagrożenia dla środowiska przyrodniczego ze strony turystyki. Nauczyciel czuwa nad poprawnością wypowiedzi uczniów, moderuje dyskusję i porządkuje przedstawiane przez uczniów treści.
- Następnie uczniowie zapoznają się z audiobookiem. Nauczyciel wspólnie z uczniami prowadzi dyskusję na temat tego, w jaki sposób można realizować zasady rozwoju zrównoważonego w turystyce. Nauczyciel zwraca uwagę na grupy związane z turystyką (podmioty gospodarcze świadczące usługi turystyczne, pracownicy turystyki, turyści, społeczność lokalna itd.). Nauczyciel prosi uczniów, aby wskazali, na czym powinna polegać postawa współodpowiedzialności za środowisko przyrodnicze poszczególnych grup związanych z turystyką.
- Uczniowie sporządzają mapy myśli dotyczące sposobów wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w turystyce. Po upływie ustalonego czasu wskazani uczniowie lub ochotnicy prezentują swoje mapy myśli.
- Następnie w grupach uczniowie zapoznają się z grafiką interaktywną i wykonują polecenia zawarte w tej części e-materiału. Po upływie ustalonego czasu liderzy grup prezentują rezultaty pracy.

Faza podsumowująca

- Przypomnienie celów lekcji.
- Podsumowanie wiedzy zaprezentowanej na lekcji.
- Ocena pracy uczniów podczas lekcji.

Praca domowa

- Podaj przykład miejsca w Twoim regionie, które jest często odwiedzane przez turystów. Oceń, czy realizowane są tam zasady turystyki zrównoważonej. Jeśli tak, podaj przykłady rozwiązań zastosowanych w tym miejscu, jeśli nie, zaproponuj sposoby wdrożenia tam zasad turystyki zrównoważonej.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Grafika interaktywna i audiobook mogą zostać wykorzystane podczas lekcji dotyczącej rozwiązywania konfliktów na linii człowiek – środowisko przyrodnicze zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju (zakres podstawowy: XIII. 8).